

Тема: Односкладні речення.

Мета уроку: узагальнити й систематизувати відомості про односкладні речення, їх групи та види; удосконалити вміння знаходити односкладні речення в тексті, правильно визначати типи односкладних речень, розвивати вміння аналізувати й узагальнювати вивчений матеріал; розвивати творчі здібності, виховувати любов до рідного слова.

Тип уроку: урок узагальнення й систематизації вивченого.

Обладнання: інтерактивна дошка, документ камера, підручник.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми й мети уроку.

III. Мотивація навчальної діяльності.

IV. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Пояснення вчителя:

Доброго дня! Сьогодні ми з Вами переходимо до вивчення нової теми, а саме: “Односкладні речення”.

На відміну від двоскладних речень, у яких обов’язково мають бути два головні члени – і підмет, і присудок, в односкладних є лише головний член і другого не треба.

За тим, як виражений головний член і наскільки виразно він вказує на діяча, односкладні речення поділяються на означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні й називні. Суть цих речень великою мірою розкривається в їхніх назвах.

В **означено-особових реченнях** особа-діяч (я, ти, ми, ви) безпомилково встановлюється із закінченням присудків. Головний член (присудок) у них виражений дієсловом у 1-й або 2-й особі дійсного й наказового способів, наприклад:

1. **Назриваю** в гаю запашного зілля, запашного зілля, вибуялих трав.
(В.Чумак)
2. **Зеленійте**, доли і лужечки...(А.Малишко)

У **неозначено-особовому реченні** неназвана особа-діяч мислиться як хтось із певного кола людей. Головний член (присудок) виражений дієсловом у 3-й особі множини (або якщо йдеться про минулий час, у формі множини), наприклад:

1. На ланах **співають** ще не часто, і сьогодні в полі день важкий.
(Л.Талатай)
2. Валі **порадили** йти на роботу. (Ю.Збанацький)

В **узагальнено-особовому реченні** неназвана особа-діяч як будь-хто з людей. Ці речення найчастіше використовуються в прислів'ях, та науковій літературі, рідше в художній .

У них головний член (присудок) виражений у 2-й особі однини чи множини, наприклад:

1. Що **посієш**, те й пожнеш. (Нар.творчість)
2. **Беремо** пробірку, **наливаємо** в неї звичайної води (Підручник з хімії)

У **безособовому реченні** дія мислиться як незалежна від будь-якого діяча. Головний член (присудок) у таких реченнях виражений:

А) безособовим дієсловом або особовим : 1. Тим часом **розвиднялося, світало**.

(М. Рильський);

Б) безособовою формою дієслова на –но, -то: Поля вже **зорано**, зерно **посіяно** в ріллю.

В) прислівником або у поєднанні з неозначеною формою дієслова: **Сумно і смутно** людині, коли висихає і сліпне уява.. (О.Довженко);

Г) словами немає (нема), не було, не буде при яких є додаток у родовому відмінку: Де **нема** святої волі, **не буде** там добра ніколи (Т.Шевченко).

В інфінітивному реченні йдеться тільки про дію. Головний член (присудок) у ньому виражений неозначеною формою дієслова без будь-яких допоміжних слів, наприклад: Проти рожна **перти**, проти хвиль плисти, сміло аж до смерті хрест важкий **нести!** (І.Франко);

У **називному реченні** називається предмет, але нічого не говориться про дію. Головний член (підмет) у ньому виражений іменником у називному відмінку, наприклад: Серед лісу ставок, очеретом з одного боку прикрашений (О.Вишня).

V. ФОРМУВАННЯ І ВДОСКОНАЛЕННЯ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК

Завдання 1

(Прочитайте речення, визначте, які з них односкладні, а які — двоскладні, поясніть, чому).

1. Один з останніх його рейсів був винятковим (О. Гончар).
2. Погане літо, не було врожаю (Л. Костенко).
3. З самотності на ціле татарське село кав'ярні дуже добре видно було і море, і сірі піски, берега (М. Коцюбинський).
4. Вас сіпнуло; ви кинулися, наче проснулись, розкриваєте очі (Панас Мирний).
5. Мене любили, я любив — і це найбільше в світі щастя (М. Стельмах).
6. На морі здіймалися великі хвилі (І. Багмут).
7. Сіяли всю ніч (О. Гончар).
8. Спросоння озвалися качки, скинулася риба, попливла купина, од якої повіяло татарським зіллям (М. Стельмах).
9. Холодом з долини тягне вітровій (О. Ющенко).
10. Неоране поле жовтіє. Смолою пахне дощок білий ряд (В. Сосюра).
11. Ївга стоїть, як дерев'яна, труситься, а в очах жовтіє (Г. Квітка-Основ'яненко).
12. І пахне житом молодим, і рибним виловом багатим (А. Малишко).
13. Пахне кропом село, полином і катраном (М. Луків).
14. Скрізь було чути гук, шум, гам, свист (І. Нечуй-Левицький).
15. Дорога. Ранок. Тиша. Довгий яр, весь білою черемхою залитий. Гроза минула, і пахучі квіти усі в краплинах (М. Рильський).
16. Допоки горіти буде долоні твоєї дотик (Д. Павличко).
17. Але ж бо й справді, щоб таке утнути (Л. Костенко).
18. За

бортом стиха дунайська хвиля, корабель до гавані зайшов... (Б. Степанюк). 19.

У травні стихло навкруги, і встала знову хата (М. Луків).

Завдання 2.

Випишіть речення у такому порядку: 1) односкладні; 2) односкладні означено-особові; 3) неозначено-особові.

1. Розвиднятися вже стало. 2. Хто оратиме? 3. Отару женуть із пасовища. 4. Змалку звикайте до праці. 5. Аж на душі приємно. 6. Іти тільки вперед. 7. Ощадливо витрачаю сили. 8. Не спиться мене. 9. Пшеницею пахне. 10. Осіння казка. 11. Багата пора. 12. Озимину посіяно. 13. Ти сам усе інше зробиш. 14. Треба ще почекати. 15. Питали тут про тебе. 16. Повіяло холодом. 17. Вибратися б з тої халепи. 18. Уміє це кожен. 19. Подумаємо трохи. 20. Збоку видніше. 21. Сили вже немає. 22. Смілива думка.

* У кожному реченні підкресліть другу від початку букву. З цих букв прочитаєте закінчення вислову Л.Толстого: “Ніколи не турбуй іншого.....” (тим, що ти можеш зробити сам!)

Завдання 3. (2-3 учня)

Індивідуальні завдання на картках (односкладні речення переробіть на двоскладні)

1. Стало холодно. 2. Мені треба сьогодні дерева пообкопувати в саду. 3. Ідемо в сад удвох. 4. Братові не дуже хочеться копати землю. 5. Йому б краще б де-не-будь у пилюці м'яча ганяти.

Завдання 4.

Чарівний мішечок (Діти по черзі дістають з мішечка запитання та завдання до теми уроку)

1. Які речення називаються односкладними ?
2. Чим односкладні речення відрізняються від двоскладних?
3. Які бувають види односкладних речень? Назвіть їх?
4. Чи можна з односкладних речень зробити двоскладні?

5. Які типи односкладних речень найчастіше використовуються в прислів'ях?
6. Практичне завдання (визначити вид односкладного речення)
1. Мене **везуть** у царство трав, річок і таємничих озер (О.Довженко).
(неозначено-особове)
  2. Портрети його **друкуватимуть** у столичних газетах (О.Довженко).
(неозначено-особове).
  3. **Скажи** мені правду, мій добрий козаче... (означено-особове)
  4. **Не діли** шкуру невбитого ведмедя. **Довіряй**, але **перевіряй** (Народна творчість). (узагальнено-особове)
  5. А тим часом **весніє, весніє**... (О.Гончар) (безособове)
  6. **Світає** (Т.Шевченко) (безособове)
  7. **Верби. Вечір. Спів** (В.Сосюра) (називне)

Фізкультхвилинка

Руки в боки.

Нахились вперед,

Нахились назад.

І направо, і наліво,

Щоб нічого не боліло.

Раз, два, три, чотири –

Набираємося сили.

Нахились, повернись,

До товарища всміхнись.

Завдання 5

Дієслова поставте в 1-й особі множини (що робимо?) й запишіть у дві колонки: 1) із закінченням **–емо (ємо)**; 2) із закінченням **–имо (їмо)**.

Обмерезити, рушити, знати, втратити, викроїти, переписати, кликати, улагодити, любити, одержати, перемолоти, виростити, знешкодити, згадати, сказати, боронити, полоти, сюрчати.

* З других букв прочитайте вислів Л.Первомайського

VI. Підсумки уроку.

VII. Рефлексія

- Що вам найбільше запам'яталось на сьогоднішньому уроці?
- Чи досягли на сьогоднішньому уроці мети та цілі?
- Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Домашнє завдання

Написати твір-мініатюру “Моя вулиця увечері” (використовуючи односкладні речення різних видів)